

MODELAREA ȘI ANALIZA EFICIENȚEI SCHIMBURILOR COMERCIALE EXTERNE DIN PERSPECTIVA INTEGRĂRII ROMÂNIEI ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ. MODELAREA SECTORULUI EXTERN

*Prof. univ. dr. Eugen Țigănescu, Prof. univ. dr. Mihai Păun, Prof. univ. dr. Ion Dobre, Prof. univ. dr. Mihai Roman, Conf. univ. dr. Monica Roman,
Lector. univ. dr. Andreea Iacob*

1. MODELAREA ECONOMIILOR DESCHISE

Modelele calculabile de echilibru general constituie, în prezent, unul din domeniile științelor economice în care cercetările sunt cele mai active. Ele au trezit un interes deosebit atât guvernanților cât și specialiștilor în analiza economică, fiind considerate ca o nouă metodă ce permite obținerea unei perspective sistematice și a unor răspunsuri coerente la întrebări complicate.

Fondate pe **tradiția walrasiană**, modelele calculabile de echilibru general descriu repartizarea resurselor într-o economie de piață, ca un rezultat al interacțiunii dintre cerere și ofertă, sau al determinării prețului de echilibru. Componentele acestor modele sunt ecuații reprezentative ce descriu comportamentul diferiților agenți economici: consumatori, producători, administrație publică. În ipoteza în care forțele pieței determină un echilibru între cerere și ofertă, astfel de modele permit obținerea unui preț ce asigură astfel echilibrul pe toate piețele precum și alocarea resurselor, a veniturilor ce rezultă în urma acestui echilibru.

Pe măsură ce au devenit din ce în ce mai complexe, modelele calculabile de echilibru general au încorporat numeroase elemente noi de la alte școli tradiționale. Astfel, modelele actuale înglobează un bloc al producției, derivat direct din structurile intrării-ieșiri de tip Leontief sau un bloc de consum echivalent cu sistemul cheltuielilor ce se regăsește în modelele macroeconomice obișnuite.

Pentru aceste modele nu există doar simple soluții numerice, cu excepția unor cazuri limitate de interes.

La începutul anilor '70 o descoperire importantă a făcut posibilă punerea în practică a modelelor de echilibru general detaliate și complexe ce puteau fi rezolvate cu ajutorul calculatorului. Aceasta descoperire se datorează studiilor lui **Scarf Herbert** (1969) privind algoritmul de rezolvare a problemei de echilibru general – adică, cu alte cuvinte a calculării prețului de echilibru.

Modelul lui **Harberger** (1962) și modelul de comerț internațional cu doi factori, două bunuri și două țări realizat de **Johnson** (1954) și **Meade** (1955) au trezit un interes deosebit în ciuda simplității formei lor analitice.

Primele aplicații ale modelelor calculabile de echilibru general au fost realizate de **Shoven** și **Whalley**, studiind probleme legate de reforma fiscală și schimburile internaționale - domenii tradiționale primelor modele analitice.

Cercetările lui **Whalley** (1980, 1982) privind comerțul internațional au furnizat numeroase rezultate interesante și importante. Căutând să evalueze consecințele măsurilor de liberalizare a schimburilor propuse în diferitele negocieri din cadrul GATT, **Whalley** constată ca nivelul câștigurilor sunt foarte mici sub 0,1% din produsul național brut - și conchide că obstacolele netarifare sunt mult mai importante decât tarifele vamale. În scenariile de liberalizare a comerțului, **Whalley** determină cine câștigă și cine pierde și cât.

Numeroase alte modele au fost dezvoltate pe baza cercetărilor realizate de **Shoven** și **Whalley**, **Hudson** și **Jorgenson** (1978), **Jorgenson** (1984), **Jorgenson** și **Fraumeni** (1981), **Jorgenson** și **Slesnick** (1983, 1985), **Manne** (1977), **Blitzer**, **Clark** și **Taylor** (1975), (cărora Banca Mondială le-a acordat un sprijin deosebit) etc.

Puterea și posibilitățile modelelor de echilibru general sunt în prezent recunoscute și bine înțelese. Limitările lor, sunt, de asemenea, evidente. Chiar dacă ameliorarea constantă a acestor modele va lărgi câmpul lor de aplicare, anumite inconveniente ale metodei nu vor putea fi niciodată eliminate. În tot cazul, o utilizare prudentă - după asigurarea faptului că metoda este adaptată la problema studiată - constituie garanția cea mai bună pentru exploatarea în adâncime a posibilităților acestor modele.

2. MODELE CIBERNETICE ALE ECONOMIILOR DESCHISE

Capitolul al doilea este dedicat descrierii și analizei modelelor cibernetice ale economiilor deschise. În prima parte a capitolului este efectuată o trecere în revistă a principalelor particularități ce caracterizează modelele cibernetice asociate economiilor deschise.

Paragraful al doilea este dedicat modelelor clasice ale economiilor deschise în două variante: cu rate de schimb fixe și cu rate de schimb flexibile. În al treilea paragraph este analizat modelul TNT, iar în cel de-al patrulea este dedicat unui model de comerț internațional care descrie fenomenul de globalizare a poluării.

Ultima parte a capitolului este utilizată pentru prezentarea unui model de liberalizare a schimburilor comerciale ale României cu Uniunea Europeană.

3. MODELE DE ECHILIBRU ALE COMERȚULUI EXTERIOR PENTRU O ȚARĂ MICĂ

În acest capitol ne propunem să explicăm modul în care pot fi modelate ecuațiile importurilor și exporturilor, considerând cazul particular al unei țări mici în ipoteza existenței produselor diferențiabile.

În prima parte se analizează cazul produselor diferențiabile și tratarea importurilor și exporturilor în cazul modelelor de echilibru general, luând în considerare, pe de o parte, ipoteza unei țări mici, iar pe de altă parte, competiția perfectă.

În partea a doua a capitolului sunt prezentate modulele cu șapte și cu patru regiuni privind comerțul mondial, elaborate de **Whalley** (1985).

Cele două modele de echilibru general utilizate de Whalley au în vedere aspecte diferite privind **liberalizarea comerțului**.

Astfel, **modelul pentru patru regiuni** a fost primul din cele două realizate în vederea analizării impactului modificărilor politicilor comerciale ale țărilor dezvoltate care participă la negocierile ce au loc în cadrul GATT. **Modelul cu șapte regiuni** constituie, practic, o dezvoltare a celui cu patru regiuni. Ambele specifică funcții de producție și ale cererii pentru fiecare regiune implicată. Regiunile sunt legate prin intermediul comerțului internațional, care, la rândul său, este afectat de **politici comerciale perfecționiste**, precum: bariere tarifare și non-tarifare.

În finalul capitolului este efectuată o simulare a efectelor pe care le are asupra comerțului internațional politicile comerciale protecționiste (tarifele, barierele non tarifare și subvențiile). Sunt luate în considerare propunerile UE, Statelor Unite, Japoniei, Canadei și Elveției. Din modelul analizat rezultă că propunerea Statelor Unite implică o reducere mai accentuată a tarifelor decât cea a U.E. Propunerea realizată de Elveția apare ca o formulă intermediară între cea realizată de Statele Unite și aceea a U.E.

4. MODEL MACROECONOMIC PENTRU ROMÂNIA

4.1 Evoluția economiei naționale între anii 1990-2003

În prima parte a capitolului este descrisă evoluția economiei românești în ultimii 15 ani.

Evoluția economiei naționale între anii 1990-2003 a fost una ciclică, cu perioade de expansiune (anii și 1994-1996 și 2000-2003), de recesiune (anii 1990-1993 și 1997-1998) dar și cu perioade de macrostabilizare (anii 1999-2000).

- ❖ Perioada 1990-1993 a însemnat o scădere a valorilor înregistrate de principalii indicatori macroeconomici¹: Produsul Intern Brut în termeni reali a scăzut de la 857.9 miliarde lei în 1990 la 670.7633 miliarde lei în 1993, adică cu 21.81%, consumul populației de la 679.5 miliarde lei în 1990 a coborât la 424.1814 miliarde lei în 1993, cheltuielile publice s-au diminuat în această perioadă cu 35.912 miliarde lei, volumul investițiilor de la 259.5 miliarde lei în 1990 a atins 194.0375 miliarde lei în 1993, ajungând la 174.6108 miliarde lei în 1994.
- ❖ Anii 1994-1996 au adus un reviriment al economiei printr-o creștere a PIB în termeni reali până la 838.9143 miliarde lei, a consumului populației până la 579.88 miliarde lei, a cheltuielilor publice de la 85.88 miliarde lei în 1993 la 112.841 miliarde lei în 1996 și a investițiilor de la 174.6108 miliarde lei în 1994 la 216.8916 miliarde lei în 1996, adică cu 24.21%. De remarcat o scădere a ratei somajului ce a înregistrat în 1996 cea mai scăzută valoare până în prezent, 6.6%.

Această evoluție extrem de favorabilă a fost întreruptă în anul 1997, an ce a adus o scădere a PIB-ului cu 74.2547 miliarde lei ajungând la 764.6596 miliarde lei, scădere ce a continuat și în 1998 ajungând la 710.3162 miliarde lei.

- ❖ Se remarcă o evoluție favorabilă a economiei românești în ultimii 4 ani, 2000-2003, așa cum putem observa din figura următoare: o creștere permanentă a Produsul Intern Brut în termeni reali de la 719.15 miliarde lei în anul 2000 la 890.7239 miliarde lei în anul 2003, de asemenea o creștere susținută a consumului populației cu aproximativ 115.848 miliarde lei, a investițiilor, ce ating valoarea de 219.5175 miliarde lei în anul 2003, precum și a cheltuielilor publice cu 12.1%.

În România, comerțul reprezintă o componentă cheie a strategiei de relansare și dezvoltare durabilă a țării.

În perioada 1991-2002, volumul **comerțului exterior** s-a mărit de peste trei ori, respectiv de la o valoare cumulată (export și import) de circa 10 miliarde USD în 1991 la 31,7 miliarde USD în anul 2002. Această evoluție pozitivă, atât a exporturilor, cât și a importurilor, se datorează majorării gradului de deschidere a economiei spre exterior, demonopolizării activităților de comerț exterior, acordurilor de liber schimb încheiate de România, precum și creșterii competitivității economiei, inclusiv pe calea majorării investițiilor străine. Cu toate acestea, comparativ cu Statele Membre ale UE, volumul comerțului exterior este foarte redus (în anul 2000, volumul comerțului exterior al Republicii

¹ Valorile indicatorilor sunt exprimate în prețuri comparabile la nivelul anului 1990

Cehe era de 61 miliarde USD, al Ungariei de 59 miliarde USD, iar al Poloniei de peste 80 miliarde USD).

Dinamica **fluxurilor comerciale externe** ale României în anul 2002 și 2003 a continuat trendul ascendent înregistrat în cursul anului 2001.

4.2. Modelul neokeynesian pentru Romania

Modelul analizat conține 20 de ecuații, 17 variabile endogene, 7 variabile exogene și 2 variabile care pe termen scurt sunt exogene, iar pe termen lung sunt endogene modelului.

Variabilele exogene considerate sunt:

- cheltuielile publice G
- producția restului lumii Q_e
- prețurile mondiale p_e
- rata de schimb e
- oferta de muncă N^0
- oferta de monedă M^s
- rata de impozitare t

De asemenea, pe termen scurt am amintit faptul că mai există două variabile pe care le vom considera exogene, și anume rata dobânzii r și capitalul disponibil la începutul perioadei analizate K_t . Pe termen lung însă, aceste variabile nu mai pot fi considerate exogene deoarece ele depind de evoluția celorlalte variabile, deci se vor endogeniza.

Celelalte variabile ale modelului sunt endogene :

Q - nivelul producției (PIB)

Im - nivelul importurilor

Ex - nivelul exporturilor

I - nivelul investițiilor

C - nivelul consumului

w - nivelul salariului mediu

N - nivelul forței de muncă ocupate

p - nivelul prețurilor

p_x - prețul exporturilor

p_c - prețul cererii interne (sau prețurile de consum)

Π - nivelul profiturilor firmei

l - productivitatea inversă a muncii (calculată ca forță de muncă raportată la producție)

U_n - rata șomajului

δ - rata de amortizare a capitalului

K - nivelul capitalului utilizat

k - productivitatea capitalului în perioada anterioară

U_c - rata capacității de producție disponibile

Ecuațiile ce descriu modelul sunt:

I Producția, cererea (curba IS)

(E1) Echilibrul pe piața bunurilor și serviciilor	$Q + Im = C + I + G + Ex$
(E2) Consumul	$C = c(1 - \alpha - t)(pQ/p_e)$
(E3) Investițiile	$I = I(r)$
(E4) Importurile	$Im = Im(Q, e p / p_e)$
(E5) Exporturile	$Ex = Ex(Q_e, e p / p_e)$

II Sectorul monetar

(E6) Cererea de monedă	$M^d = m'_q Q - m'_r r$
(E7) Oferta de monedă	$M^s = M^{0s}$
(E8) Echilibrul de piața monetară	$M^d = M^s$

III Forța de muncă ocupată, șomajul

(E9) Forța de muncă ocupată	$N = l Q$
(E10) Oferta de muncă	$N^s = N^0$
(E11) Șomajul (rata)	$U_n = (N^0 - N) / N^0$

IV Capital

(E12) Capital	$K = (1 - \delta) K_{-1} + I$
(E13) Capacitate de producție	$Q_c = (1/k) K_{-1}$
(E14) Capacitate disponibilă	$U_c = (Q_c - Q) / Q_c$

V Prețuri și salarii

(E15) Prețul de producție

$$\dot{p} = \mu_0 \left(\frac{\dot{w}N}{Q} \right) + \mu_1 \left(\frac{\dot{p}_e}{e} \right) - v U_c + d$$

(E16) Salariul

$$\dot{w} = \mu' \dot{p}_c - v' U_n + d'$$

(E17) Profitul

$$\Pi = pQ - wN$$

(E18) Prețul importurilor

$$p_m = (p_e / e)^a p^{1-a}$$

(E19) Prețul exporturilor

$$p_x = (p_e / e)^b p^{1-b}$$

(E20) Prețul cererii interne

$$pQ + p_m Im = p_c (C + I + G) + p_x Ex$$

In plus, forma funcțiilor de export (Ex) și de import (Im) va fi presupusă a fi:

$$Im = Q^{\alpha_m} \left(\frac{Q}{Q_c} \right)^{\beta_m} \left(\frac{p_m}{p} \right)^{-\varepsilon_m}$$

$$Ex = Q_e^{\alpha_x} \left(\frac{Q}{Q_c} \right)^{-\beta_x} \left(\frac{ep_x}{p_e} \right)^{-\varepsilon_x}$$

Pentru identificarea parametrilor ecuațiilor modelului s-au efectuat regresii liniare uni sau multifactoriale utilizându-se programul informatic STATISTICA.

Astfel parametrii identificați pentru modelul neokeynesian al unei economii deschise au fost următorii:

a) Sectorul producției de bunuri și servicii (curba IS)

Ecuția 2, cea care descrie consumul este:

$$C = c (1 - \alpha - t) (pQ/p_e)$$

și are următorii parametri:

- partea din venituri pentru autofinanțare $\alpha = \text{Investitii private}/\text{PIB} = 0.063$
- rata impozitării: $t = T/Q * 100 = 21.764$
- înclinația marginală către consum, c a rezultat $c = 0.7962$

Funcția de consum este:

$$C = 0.7962 (1 - 0.063 - 0.21764) (pQ/p_e)$$

Ecuția investițiilor, (E3), este:

$$I = 249.74662 - 1.321286r$$

Pentru determinarea parametrilor ecuațiilor importurilor, respectiv exporturilor s-a utilizat regresia liniară multifactorială și s-au obținut parametrii:

$$\alpha_m = 1.074 \quad \beta_m = 1.0168 \quad \varepsilon_m = 0.427$$

Capacitatea de producție maximă Q_c , definită prin ecuația 13, am considerat-o de 1000 miliarde lei la nivelul anului 1990.

Interpretarea acestor variabile este următoarea : o creștere a prețurilor relative (cele mondiale față de cele interne) cu 1% conduce la o scădere a importurilor cu $\varepsilon_m = 0.427\%$. De asemenea, o creștere a PIB cu 1% va conduce la o creștere cu $\alpha_m = 1.074\%$ a importurilor, iar o creștere cu 1% a utilizării capacității de producție va conduce la o creștere a importurilor cu $\beta_m = 1.0168\%$.

În ceea ce privește ecuația exporturilor s-au obținut parametrii :

$$\alpha_x = 1.122 \quad \beta_x = 1.533 \quad \varepsilon_x = 0.651$$

Interpretarea acestor variabile este următoarea : o creștere a prețurilor relative interne cu 1% conduce la o scădere a exporturilor cu $\varepsilon_x = 0.6511\%$. De asemenea, o creștere a producției mondiale cu 1% duce la creșterea exportului cu 1.122%, iar o creștere cu 1% a utilizării capacității de producție va conduce la o creștere a exporturilor cu $\beta_x = 1.5338\%$.

b) Sectorul financiar-monetar al modelului (curba LM)

Ecuația cererii de monedă a fost determinată ca o ecuație de regresie multiliniară pornind de la datele furnizate de BNR pentru perioada 1990-2002.

$$M^d = 0.370904Q - 3.06011r$$

d) Sectorul prețuri

Ecuația de dinamică a prețurilor este:

$$\dot{p} = 2.797 \left(\frac{\dot{w}N}{Q} \right) + 0.546 \left(\frac{\dot{p}e}{e} \right) + 0.495U_c + 0.134$$

Se observă că dinamica raportului dintre salariul real și productivitatea muncii influențează în mod pozitiv evoluția prețurilor interne, adică o creștere mai mare a salariului real față de creșterea productivității muncii conduce la o creștere a prețurilor interne, de asemenea, o creștere cu 1% a prețurilor mondiale conduce la o creștere a prețurilor interne cu 0.546%. Deși din punct de vedere teoretic o creștere a capacității de producție disponibilă ar trebui să conducă la o scădere a prețurilor interne acest lucru nu se întâmplă în realitate, o creștere cu 1% a capacității de producție disponibilă are ca rezultat o creștere cu 0.495% a prețurilor interne.

Următoarea ecuație a modelului nostru, (E16), este cea care descrie dinamica salariului real în funcție de dinamica prețurilor de consum și a ratei șomajului:

$$\dot{w} = -0.1205\dot{p}_c + 0.0053U_n + 0.0437$$

Interpretarea acestei ecuații este următoarea: pentru economia românească o creștere a prețurilor de consum cu 1% conduce la scăderea salariilor reale cu 0.1205%, iar rata șomajului are o contribuție nesemnificativă la evoluția salariului real. Astfel, o creștere cu 1% a ratei șomajului conduce la o creștere cu 0.053% a salariilor reale (fapt ce contrazice structura teoretică).

Pe lângă parametrii acestor funcții mai avem nevoie și de următorii indicatori:

sensibilitatea balanței comerciale la volumul producției, $m = 0.85$

- sensibilitatea cererii globale față de nivelul general al prețurilor va fi :

$$\varepsilon = \text{Im}(a\varepsilon_m + (1-b)\varepsilon_x - c(1-\alpha-t)(a-b)) \varepsilon = 115.747,$$

- sensibilitatea producției la evoluția prețurilor interne ε_q ,

$$\frac{\partial p}{\partial Q} = \frac{1}{\varepsilon_q} \geq 0$$

care este $\varepsilon_q = 108.9$:

Un alt indicator necesar în calculele pe care le vom efectua este ρ , care va arăta influența prețurilor mondiale asupra prețurilor interne:

$$\frac{\partial p}{\partial \left(\frac{p_e}{e}\right)} = \rho = 1.06$$

Cu alte cuvinte, aceasta semnifică faptul că o creștere a prețurilor mondiale cu 1% conduce la o creștere a prețurilor interne cu 1.06%.

4.3 Impactul politicilor economice asupra economiei

În continuare vom analiza impactul pe care îl au politicile economice asupra cererii, respectiv a ofertei de bunuri, precum și influența acestora asupra deficitului comercial.

Efectul politicilor bugetare

Vom verifica dacă este posibil ca o devalorizare a monedei naționale să conducă la restabilirea echilibrului balanței comerciale, și cât de mare ar trebui să fie această devalorizare.

Multiplicatorul cheltuielilor publice este: $k_g = 0,4264$

Observăm că acest multiplicator este subunitar, cu alte cuvinte efectul pe care îl are asupra economiei o creștere a cheltuielilor publice nu aduce rezultatul scontat. Creșterea producției nu compensează suficient creșterea deficitului public, deci va avea loc o creștere a prețurilor mai accentuată decât cea normală în condițiile finanțării acestor cheltuieli exclusiv prin emisiune monetară. Problema principală în aceste condiții este de a căuta să se scadă înclinația către consum, deoarece o scădere a acesteia va conduce la o creștere a acumulării, respectiv a investițiilor, și de aici a producției, a consumului, etc.

În aceste condiții, posibilitatea relansării economice prin intermediul cheltuielilor publice este scăzută, și prin urmare aceste măsuri de politică economică nu sunt recomandate pentru situația actuală.

Finanțarea deficitului bugetar trebuie făcută în special din surse neinflaționiste, căutând cât mai mult să se evite emisiunea de monedă neacoperită, iar una din posibilități este susținerea exportului chiar prin măsuri de subvenționare a acestuia, atâta timp cât beneficiem de un curs favorabil la exporturi (deci o subvenționare a acelor exporturi care beneficiază de acest curs favorabil).

În continuare voi analiza efectul unei devalorizări a monedei naționale asupra PIB, a prețurilor și a balanței comerciale.

Multiplicatorul asociat unei devalorizări este:

$$\frac{dQ}{de} = k_g [-\varepsilon(1-\rho)] = 3.033$$

$$\frac{dp}{de} = -[\rho + k_g(1-\rho) \frac{\varepsilon}{\varepsilon_q}] = -1.033$$

Cu alte cuvinte, o devalorizare cu 10% a leului va conduce la un plus de PIB de 30.33% dar și la o creștere a prețurilor cu 10.33%.

Asupra balanței comerciale vom avea următorul efect: $(dBv/de) = 69.604$ cu $\varepsilon' = \text{Im}(\varepsilon_x + \varepsilon_m - 1) = 17.705$

Condiția ca echilibrul balanței comerciale să poată fi restabilit printr-o devalorizare este îndeplinită, aceasta fiind:

$$\varepsilon'[1+m - c(1-\alpha-t)] < \varepsilon m,$$

adică $22.696 < 98.385$

Efectul politicilor fiscale

De aici multiplicatorul asociat ratei de impozitare va fi: $k_t = -280.9123$ exprimat în prețuri 1990 sau $k_t = -596304.7548$ exprimat în prețuri 2003.

Semnificația acestui multiplicator este următoarea: o scădere cu 1% a ratei de impozitare va crește PIB cu 2.809123 miliarde lei în prețuri 1990 și cu 5 963.04 miliarde lei în prețuri 2003..

În același timp rata dobânzii se va modifica cu: $k_{rt} = 34.048$.

Cu alte cuvinte, o scădere a ratei de impozitare cu 1% va conduce la o creștere a nivelului ratei dobânzii cu 0.34048%.

Mecanismul pus în practică va fi următorul : scăderea ratei de impozitare va conduce la creșterea cererii de consum, pe de o parte, iar pe de altă parte la creșterea acumulării, ceea ce va conduce la creșterea cererii de investiții. De aici o presiune inflaționistă, care va genera o creștere a prețurilor.

Pe piața muncii va avea loc o scădere a șomajului, însoțită de creșterea salariilor, care se va constitui într-o sursă suplimentară de generare a inflației. În condițiile unei politici salariale restrictive, această sursă de inflație își va diminua importanța, ceea ce va conduce – în condițiile existenței piețelor de desfacere externe - la creșterea exporturilor. Dacă aceste piețe de desfacere nu există, atunci creșterea se poate concretiza într-o sporire a volumului stocurilor, ceea ce este o sursă suplimentară de ineficiență.

În concluzie, politica fiscală este un instrument mai puternic decât politica bugetară, fiind necesară o reducere a ratei de impozitare cu câteva puncte procentuale pentru a se putea obține o relansare economică prin intermediul creșterii cererii – datorită surplusului de bani pentru consum și acumulare rezultat din reducerea impozitelor – pe de o parte, iar pe de altă parte de încurajare a investițiilor străine în România. Efectul negativ datorat creșterii ratei dobânzilor și a prețurilor ce va rezulta din această măsură va fi mai puțin important decât efectul pozitiv ce apare prin relansarea cererii, dar și a ofertei.

În ultima parte a capitolului sunt prezentate câteva soluții de susținere a creșterii economice în vederea aderării la Uniunea Europeană.

5. STUDIU COMPARATIV AL ȚĂRILOR DIN SUD-ESTUL EUROPEI DIN PERSPECTIVA COMERȚULUI EXTERIOR ȘI ADERĂRII LA UNIUNEA EUROPEANĂ

În capitolul 5 este prezentat un studiu comparativ al comerțului exterior pentru țările din Europa Centrală și de Est din perspective aderării la Uniunea Europeană.

Comerțul exterior al țărilor din Europa Centrală și de Est a crescut de la 120 miliarde dolari SUA, în anul 1990 la 307 miliarde dolari SUA, în anul 2001. Această creștere a fost posibilă în condițiile în care în calculul comerțului exterior au fost considerate prețuri curente aflate sub influența cursurilor de schimb valutar.

În situația Poloniei, comerțul exterior a crescut de la 32 miliarde dolari în anul 1991 la 80 miliarde dolari în anul 2001, ceea ce a însemnat o creștere de peste 2,5 ori față de începutul perioadei de tranziție. Pentru restul țărilor situația creșterii comerțului exterior a evoluat diferit de la o țară la alta. Astfel, performanța comerțului exterior a fost redusă în situația Bulgariei și Sloveniei (crește de 1,62 ori în perioada 1992-2001), Slovaciei (2,28) și României (2,65). Cele mai ridicate valori ale performanței comerțului exterior le-au înregistrat Ungaria (3,25), și Republica Cehă (3,71).

Peste două treimi din comerțul exterior al țărilor central și est europene s-a realizat cu țări din UE, ceea ce a reprezentat o schimbare radicală față de perioada anilor '80 când majoritatea fluxurilor comerciale ale acestor țări erau orientate către C.A.E.R.

Analizând structura pe produse și dinamica înregistrată de comerțul exterior al țărilor din CEFTA se pot desprinde următoarele concluzii:

- o La produsele agricole comerțul exterior al țărilor CEFTA variază între 5%-13%, de unde se constată că în anul 2001, cele mai specializate țări în exportul de produse agricole au fost Bulgaria, urmată de Ungaria și Polonia, comparativ cu R. Cehă și Slovacia care au ponderi ale exportului de produse agricole în totalul comerțului fiecărei țări cuprinse între 5%-6%. România se situează între aceste două grupe de țări cu o pondere a exporturilor de produse agricole de 8% în totalul exporturilor sale;
- o Deși tendința generală este de scădere a exportului cu produse minerale, totuși țări precum Bulgaria, România, Republica Slovacă și Polonia sunt încă dependente de acest tip de export, iar Ungaria și Republica Cehă sunt cel puțin influențate în structura exporturilor de aceste tipuri de produse;
- o Comerțul cu produse prelucrate reprezintă un avantaj pentru Republica Cehă și Ungaria, care au înregistrat ponderi de peste 85% în structura comerțului exterior al fiecărei țări. Urmează Polonia și Republica Slovacă cu ponderi cuprinse între 80%-85% și România sub 80%. În pierdere de viteză și implicit de avantaj în comerțul cu astfel de produse se află Bulgaria care în ultimii 3 ani înregistrează scăderi importante ale exporturilor cu produse prelucrate;
- o În ciuda scăderii comerțului internațional cu mărfuri, doar trei țări din Europa Centrală și de Est au reușit să-și sporească exporturile cu peste 10%. Acestea sunt Polonia, Cehia și România. Cu excepția Poloniei, celelalte două țări au înregistrat valori mai mari ale importurilor în comparație cu anii anteriori.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

- Artus P., Laroque, G., Michel, G., *Estimation of a Quarterly Macroeconomic Model with Quantity Rationing*, *Econometrica*, 52, nov 1984.
- Ballard, C., Fullerton, D., Shoven, B., Whalley, J., *A general equilibrium model for tax policy evaluation*, Chicago, University of Chicago Press, 1985
- Dasgupta, P. Heal, G., *Economic Theory and Exhaustible Resources*, Cambridge University Press, 1979
- Dumitrescu S., Bal A., *Economie Mondială*, Editura Economică, București, 2002
- Felderer B., Homburg S., *Macroeconomics and New Macroeconomics*, Springer- Verlag, Berlin, 1992
- Goldin, I., Winters, L., *The economics of Sustainable Development*, Cambridge University Press, 1994
- Gordon R. J., *Macroeconomics*, Little Brown Boston, 1984
- Grossman, G.M., Krueger, A. B., *Economic Growth and the Environment*, Princeton University Press, 1993
- Hall E. M., *Macroeconomics*, W.W. Norton Inc, New York, 1988
- Jorgenson, D.W., *Econometric methods for applied general equilibrium analysis*. New York, Cambridge University Press, 1984
- Pecican E., Tănăsioiu O., Iacob A., *Modele Econometrice*, Editura ASE, București 2001
- Roman M., *Strategii de reglare a dezechilibrelor economice*, Teza de doctorat, București, 1997
- Roman, M., Roman, M., *Un model de internalizare a externalitatilor*, in Studii si cercetari de calcul si cibernetica economica, Nr. 4/1998, pag. 39-53
- Țigănescu E., Roman M., *Macroeconomie*, Editura ASE, 2001
- *** www.mfinante.ro
- *** www.insse.ro – *Anuarul Statistic al României 1991, 1996, 2002*, Buletinul lunar ianuarie 2004
- *** www.bnr.ro – *Raportul Anual al Băncii Naționale a României*
- *** www.ccir.ro – *Raportul Parlamentului European privind progresele României în procesul de aderare la UE*